

פרשת בְּהַעֲלֹתָךְ

צורה מעשה למטה – בהעלאתך

ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל – מה לארון ולמנוחה?

פרשתנו היא לכאורה חלק מספר אחד - **במדבר** - אך מפתיע לגלות שלפי התלמוד, פרשתנו מורכבת למעשה משלושה חלקים שכל אחד מהם שייך לספר אחר. בפרשתנו נכללת פרשיה מיוחדת במינה שזכתה לסימונים ייחודיים על גבי יריעת הקלף, לפניה ולאחריה. הפרשיה הנחשבת כספר בפני עצמו, מורכבת משני פסוקים בלבד: "וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִוְיָה ה' וַיַּפְצוּ אֲבִיכִי וַיִּנְסוּ מִשִּׁנְאִיךָ מִפְּנֶיךָ: **ובנחה** יאמר **שובה** ה' רבבות אלפי ישראל", כאשר לפני הפסוקים, וגם אחריהם מסומנת אות נ' הפוכה. מהי החשיבות הגדולה הטמונה בשני הפסוקים הנ"ל, ובפעולות הנסיעה והמנוחה (חניה) עד כדי כך שהם נחשבים לספר בפני עצמו? ובעצם, מה לארון הברית ול**מנוחה**? ובהתחשב בכך שהשורש של **מנוחה** הוא **נ.ו.ח.**, מדוע נכתב **ובנחה** במקום **ובנוחו**, כפי שהיה נכון לכתוב, לכאורה?

הפועל הראשון הבנוי על שורש **המנוחה** (**נ.ו.ח.**), מתגלה ביום השישי לבריאה, לאחר בריאת האדם "ויקח ה' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה". ברור שכוונת הכותב במילה "וינחהו" אינה **למנוחה**, שהרי מטרת הנחתו היתה "לעבדה ולשמרה" דווקא, פעילות שמהותה הפוכה **למנוחה**, לכאורה. המופע הראשון במשמעות ברורה של **מנוחה**, מצוי בברכת יעקב ליששכר, "וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל". אך גם כאן מצויה סתירה לכאורה, בין שאיפתו של יששכר למנוחה ובין התוצאה, "ויהי למס עבד". האם הוא **עבד** או שריו **במנחה**? אם נחפש לפי סדר כרונולוגי, נגלה מאוחר יותר בתורה, בעשרת הדברות, את **המנוחה** הראשונה בבריאה, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי". האם קודם לכן לא היתה מנוחה?

חשוב להבין שתנועה מתמדת, ריבוי ושינוי, הם מאפיינים משמעותיים מאוד במהלך הבריאה. על דרך פנימיות, הנברא הראשון הוא **הזמן**, "**בראשית** ברא אלקים". ברוחניות אין מגבלות של זמן ומקום, אך בריאת העולם הגשמי החלה ב"צמצום", בהצבת גבולות של זמן ומקום. "שעון הזמן" הופעל כדי שהבריאה והעולם ינועו על ציר **הזמן**. כאשר אדם חושב על הרגע הבא, אותו הרגע הוא עדיין בגדר **עתיד**, אך תוך רגע הוא הופך **להווה**, ומייד מפנה את מקומו ונבלע במרחבי **העבר**. **התנועה** היא לא רק במידת הזמן, אלא גם בממדי **המקום** והמרחב. ואין הכוונה לאדם בלבד או לבעלי החיים. גם הצומח גדל, ואפילו הדומם אינו דומם, כפי שהוא נראה ממבט ראשון. ואין הכוונה לחומרים אמורפיים כמו נוזלים או גזים, אלא ניקח לדוגמא, סלע יסוד מוצק ויציב שלא ניתן להזיזו ממקומו. לכאורה מדובר בחומר קשיח המצוי במנוחה מתמדת, אך לאמיתו של דבר הסלע מצוי בתנועה מתמדת, במסלולים שונים, בו זמנית. הוא משתתף בתנועה הסיבובית של כדור הארץ סביב עצמו במהירות שלמעלה מ-1600 קמ"ש (באיזור קו המשווה), בתנועתו של כדור הארץ מסביב לשמש (למעלה מ-100,000 קמ"ש), וגם בהתפשטותו של היקום. ואם לא די בכך, הסלע בנוי מפרודות שנפחן הכולל הוא אפסי, יחסית לנפחו של הסלע, והחלל העצום שבין פרודה לפרודה, תפוס כל הזמן ע"י מספר קטן של אלקטרונים המקיפים את גרעין הפרודה במהירות עצומה, ומצויים "בכל רגע, בכל מקום", בחלל המקיף את הגרעין.

תנועה מייצגת **חיות**, והעדר תנועה, את המוות. התנועה המאפיינת בעיקר את **החיות**, היא התנועה המחזורית, כפי שאנו מוצאים בספר יחזקאל בתיאור מעשה מרכבה, "**והחיות רצוא ושוב**". המחזור המוכר ביותר בגופנו הוא מחזור הדם המזינע ע"י פעימותיו של הלב, ההתפשטות וההתכווצות וחוזר חלילה, זהו דופק החיים. גם הזמן כמו פועם, ומזריק לנו עוד מנת חיים, ועוד אחת... מהי אם כן **המנוחה**? לפעמים אנו רואים אדם שיושב לו על כורסה מבלי לזוז, אך ניכר עליו שמשהו לא נותן לו מנוח, ולעומתו אנו נתקלים באדם הפועל במרץ ובזריזות, ואף על פי כן, הוא נראה לנו הרבה יותר נינוח מזה שיושב לו ללא נוע. כיצד אם כן, נוכל להגדיר **מנוחה**? כדי שנוכל להשיב, כדאי שנגדיר קודם לכן מהי **תנועה**.

חז"ל לימדונו ש"הרוצה לשאת אישה יבדוק באתיה", כלומר שניתן ללמוד על אופייה ומידותיה של הכלה המוצעת, גם ע"י **צפייה** באחיה. באותה מידה, בחינתם של שורשים אחים לשורש **נ.ו.ע.**, עשויים ללמד אותנו על מאפיינים משותפים. נסתפק לשם כך בשני שורשים הפותחים באותיות **נ.ו.** השורש **נ.ו.ד.** - עניינו תנועה מתמדת, נדודים, כפי שאנו מוצאים במופע הראשון של השורש, בקללתו של קין "**נע ונד** תהיה בארץ". האות **דלת** החותמת את השורש, כמו מרמזת על כך שאינו מסוגל לשבת במקום אחד ותוך פרק זמן קצר הוא נושא את עיניו אל **הדלת**, לצאת לנדודיו. השורש **נ.ו.ס.** - עניינו **מנוסה**, בריחה מגורם מאיים, אל מקום שעשוי לשמש לו כמקלט. אנו רואים זאת אצל לוט כאשר הקב"ה הופך את סדום ועמורה. לוט החושש לנפשו, מבקש **שצער** לא תיפגע, "הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס **שמה** והיא מצער אמלטה נא שמה". שורש זה מופיע גם בהתייחסות לערי המקלט לרוצחים בשגגה, "תהינה שש הערים האלה למקלט לנוס **שמה** כל מכה נפש בשגגה". שורש זה הנחתם באות **סמך**, כמו בא לרמוז על שני מאפיינים: **סמך** היא האות הסתומה ביותר, ובכך מייצגת **סגירות**, ללא פרוצות, בדומה לחומת העיר שנועדה להגן על יושביה מפני האויבים הצרים עליה. פן נוסף עליו מרמזת **הסמך** היא בעובדה שה**נס** אל מקום מסויים, מקוה למצוא שם תמיכה ו**סמך** מפני הגורם המאיים עליו.

האות הראשונה בשורש **נ.ו.ע.** היא האות **נ'**, ובמילוי - **נון**. פשר המילה **נון** הוא דג, ומכיוון שדגי הנהרות והנהלים מצויים כל הזמן בתנועה מתמדת, אף אם הם נראים "מקובעים" במקומם, הדבר כמו מרמז על קשר הקיים בין האות **נ'** לבין **תנועה** ו**מנוחה**, ששורשיהן פותחים באות **נ' (נ.ו.ע. ו-נ.ו.ח.)**. אחת מהשיטות שניתן ללמוד באמצעותן על המאפיינים

הפנימיים המוטבעים באות כלשהי, היא לחפש אחר המילה הראשונה בתורה, הפותחת באותה האות. אם נחפש בהתאם, לגבי האות **נו**, נגלה את המילה '**נפש**', ויִאמַר אֱלֹקִים יִשְׁרְצוּ הַמִּים שְׂרֵץ **נפש** חַיָּה". ובמקרה שלנו הדבר כמו בא לרמז שהתנועה החיצונית לסוגיה, קשורה אל ה**נפש**, ומקורה בנפשו של האדם, הבאה לידי ביטוי באות האחרונה של השורש, כפי שניתן לראות בשתי הדוגמאות שלעיל (השורשים **נוד** ו-**נוס**).

לא קשה להבין שהשורש **נוע** מייצג את התנועה הכללית, החיצונית הניכרת ונרגשת ע"י ה**עין**, הבוחנת את השינוי במיקומו של הגוף ה**נוע** לאורך הזמן. ניתן לייחס זאת גם ליכולתה המופלאה של ה**עין** לנוע לכל הכיוונים. אך לא די בכך, העין נגררת בדרך כלל ונעה בעקבות העצמים והגופים המתנועעים לפנייה. היא עוקבת אחר המתרחש, ולכן תנועתה אינה יזומה בדרך כלל, אלא נובעת מגרוי חיצוני. לכן מזהירה אותנו התורה להיזהר מלהיגרר אחר מראה העינים, "וְלֹא תִתּוּרֵי אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם". ניתן לראות שהשימוש בשורש **נוע** במקרא, הוא בדרך כלל בעל קונוטציה שלילית ומיוחס לתנועה שמקורה בגורם חיצוני. במשל יותם, בו מתבקש הזית למלוך על שאר העצים, הוא משיב להם בתמיהה, "הֲחִדְלֹתִי אֶת דְּשָׁנִי אֲשֶׁר בִּי יִכְבְּדוּ אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוֹעַ עַל הָעֵצִים?!", כלומר שהוא אינו מוצא לנכון, להשגיח על האחרים ולהגיב על מעשיהם. וכן בישיעיהו, כאשר נודע לאחז מלך יהודה שמלך ארם חבר למלך ישראל והם מתכוונים לעלות למלחמה בירושלים, "וַיָּנֹעַ לָבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ כְּנוֹעַ עֲצֵי יַעַר מִפְּנֵי רוּחַ". ה**תנועה** מייצגת פה את עליית הדופק הלא רצונית, בשל הפחד מהתוצאות, כמו במשל המתאר את **תנועת** העצים בגין הסערה.

מהי אם כן ה**מנוחה**? מכיוון שהשורש שלה, אף הוא פותח באותיות '**נו**', האם גם הוא קשור ל**תנועה**? על דרך הפשט, ניתן להשיב שאכן הוא קשור ל**תנועה**, אך על דרך השלילה, כי **מנוחה** היא בעצם העדר **תנועה**. אך מכיוון ש"מנוחה נכונה" היא משהו שאנו מבקשים בעבור נשמות של נפטרים, ולא בעבור מישהו שחפץ בחיים, עלינו לבחון את האפשרות של דו-קיום בין **תנועה** ובין **מנוחה**. כפי שהוזכר לעיל, השורש **נוח** אינו משמש רק בעבור **מנוחה** כפשוטה, אלא גם במשמעות של **להניח**. ה**נחה** היא פעולה הכרוכה ב**תנועה** שמלמעלה למטה, כמו שאנו מוצאים בפסוק "וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בֶּגֶן עֵדֶן", או בפסוק המתייחס לירידת המפלס של מי המבול, עד אשר "וַתִּנַּח הַתֵּבָה... עַל הָרִי אֲרָרָט". פעולה זו של ה**נחה** כמו מסתיימת בהפסקת ה**תנועה**, בכך שהעצם ה**מונח**, כמו **נח** לו על גבי המצע החדש. ומה ה**הנחה** ול**מנוחה**? קשר זה ניתן לגלות במצוות השביתה ביום שבת, "לִמְעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ". אצל הבהמה, ה**מנוחה** מורגשת כאשר היא רובצת, כאשר בטנה **מונחת** על גבי הקרקע, כמתואר בברכת יעקב ליששכר (על דרך המשל), "יִשְׁשַׁכֵּר חֲמֹר גֵּרָם וּבָץ בֵּין הַמְּשָׁפָּתִים: וַיֵּרָא מִנְחָה כִּי טוֹב וְאֵת הָאֶרֶץ כִּי נְעֻמָּה". הנפש הבהמית מחפשת **מנוחה**, להוריד את עצמה כמה שיותר נמוך, אל ה**ארציות** החומרית, ובכך כמו לפרוק את העול הרוחני.

ומהי מנוחה על דרך פנימיות? בנבואתו של ישעיהו אנו מוצאים תיאור של המצב באחרית הימים כאשר יקום מלך המשיח, "וַיֵּצֵא חֶטֶר מִגֵּזַע יֵשׁוּ וַנִּצֵּר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה". וכיצד אמור אותו ילוד אשה לפעול בהצלחה מול כל בני אנוש באותו הדור הקשה, לקרבם ולפעול לתיקונם? התשובה לכך פשוטה, "וַיָּנַח עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה...רוּחַ דַּעַת וַיֵּרָאֵת ה'". ומה יהיה הקו המנחה שלו? "וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ", כי אם, "וַיִּהְיֶה בִּינְיָחָה ה'". יהיה אצלו מעין גלאי רוחני, המאפשר לו "לרחרח" ולגלות אצל כל אחד את הטעון תיקון, גלאי שהבסיס לפעולתו הוא "בִּינְיָחָה ה'", רצון פשוט, לאמץ את רצונו של הקב"ה ולפעול על פי ראייה אלוקית (**יָרָא=רָאִיָּה**). אך מה לנו ולמלך המשיח?

כיצד יכולים אנו להגיע לידי **מנוחה**? כאשר **נפשו** של האדם מצויה בהתרוצצות, ונקרעת בין מגמות ורצונות מנוגדים, קשה לומר שהוא מצוי ב**מנוחה**. האיבר המשקף יותר מכל, את התנועעיות המחזורית אצל האדם הוא ה**לב** הרגיש, הדואג והירא, הנע ופועם עד כדי תזזית. כעֶזְרַשׁ שֶׁכָּנְדָה ה**לב**, קיבלנו גם את ה**מח** הקר והמחושב, שאינו בנוי על תנועה פיזית. כאשר ה**מח** מאמץ לעצמו מטרה אחת, שתהיה משותפת לכל המשימות שתיוולדנה ממנה, תימנע כל ההתרוצצות המיותרת. המבחן לגבי ביצועה של פעולה זו או אחרת כרגע, יהיה עד כמה ישרת ביצועה של הפעולה את המטרה הראשית, והאם זו הפעולה בעדיפות הראשונה, נכון לרגע זה, כדי להשיג את אותה המטרה. וכיצד יגלה האדם מהי המטרה הייחודית לו? התשובה לכך פשוטה, אמץ לעצמך את רצון הבורא, ופעל בהתאם. ואז, אפשר לדעת בכל עת, על פי התורה שקיבלנו, מה נכון לעשות וכיצד לפעול. ואז, ניתן לפעול בזריזות מצד אחד, אך עדיין במנוחה, מצד שני. זוכים למימוש של "וַיָּנַח עָלָיו רוּחַ ה'", השפעה רוחנית, הממשיכה ויורדת גם מן ה**מח** אל ה**לב**, שהופך להיות שקט יותר.

כעת ניתן להבין את פשר המילים שבפסוק "וַיָּנַחַה יֹאמֶר שׁוֹבָה ה' רַבְּבוֹת אֵלַי וְשָׁרָאֵל". המילה וַיָּנַחַה כמו רומזת לכך, שניתן להגיע אל ה**מנוחה** האמיתית כאשר מעורב בכך השורש **נח.ח**. מלשון נְחִיָּה, כאשר ה**מח** מְנַחֵה את ה**לב** בכיוון ברור חסר סטיות וזיגזוגים. אז, גם ה**רצוא**, ה**ריצה** הכרוכה באותו רצון, וגם ה**שוב**, שיעשה ב**שובה** ו**נחת**, שניהם ייעשו ב**מנוחה**, כאשר בכל מחזור כזה יש לכאורה חזרה לאותה נקודת התחלה, אך למעשה, גבוהה יותר, כמו בספיראלה, שכל "חוליה" שבה, מלמטה למעלה, גבוהה מקודמתה. "בְּהִעָלְתָּךְ אֶת הַנֶּרֶת", עלייה רוחנית של ה**נר** שלך (נר - ראשי תיבות נֶפֶשׁ רוּחַ).

דבר חסידות

אדמו"ר הרש"ב כותב באחד ממכתביו : אהוב את הביקורת (של האחרים עליך), כי היא תעמיד אותך על הגובה האמיתי (שלך).
(על פי "היום יום", בשם אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך
חנן חסן

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.